

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE FUTURE DOCTORS DURING DISTANCE EDUCATION

В статті проаналізовано особливості формування професійних компетентностей майбутніх лікарів під час дистанційної форми навчання. Концептуалізовано поняття компетентності та дистанційного навчання у предметному полі вищої освіти. З'ясовано, формування фахової компетентності залежить від рівня освоєння предметних знань і умінь, особливостей професійної мотивації, рівня професійної спрямованості, наявності необхідних особистісних якостей. Фахову компетентність визначено інтегральною складовою професійної підготовки майбутніх лікарів, яка забезпечує здатність вирішувати типові професійні завдання. Виокремлено особливості використання дистанційного навчання в площині медичної освіти. Особливості формування професійної компетентності майбутнього лікаря визначаються всім процесом освіти і є інтеграцією інтелектуальних, моральних, соціальних та інших аспектів знань. При цьому дистанційне навчання в медицині інтенсивно розвивається, серед перспективних напрямів, які визначають перспективи дослідження цієї тематики, можна розглядати його персоніфікацію, поєднання теоретичних розділів з інтерактивними дистанційними майстер-класами, роботою слухачів на інтелектуальних симуляторах, впровадження технологій об'ємної візуалізації, формуванні спеціальних дистанційних педагогічних підходів. Розглянуто переваги і недоліки дистанційного навчання у процесі формування фахових компетентностей майбутніх лікарів. Визначено, що в умовах дистанційної форми організації навчання ефективно розвиваються когнітивна та рефлексивна компетентності, в той час як ціннісно-мотиваційна, діяльсна та комунікативна можуть розвиватись лише частково, адже передбачають безпосередню взаємодію з викладачами.

Ключові слова: фахова компетентність, дистанційне навчання, медична освіта, вища освіта, освітнє середовище, навчальні технології.

The article analyzes the peculiarities of the formation of professional competences of future doctors during distance education. The concepts of competence and distance learning in the subject field of higher education are conceptualized. It has been found that the formation of professional competence depends on the level of mastery of subject knowledge and skills, the characteristics of professional motivation, the level of professional orientation, and the presence of the necessary personal qualities. Professional competence is defined as an integral component of the professional training of future doctors, which provides the ability to solve typical professional tasks. The peculiarities of the use of distance learning in the field of medical education are highlighted. Features of the formation of the professional competence of the future doctor are determined by the entire process of education and are the integration of intellectual, moral, social and other aspects of knowledge. At the same time, distance learning in medicine is developing intensively, among the promising areas that determine the prospects for the research of this subject, one can consider its personification, the combination of theoretical sections with interactive remote master classes, the work of students on intelligent simulators, the introduction of three-dimensional visualization technologies, the formation of special distance pedagogical approaches. Advantages and disadvantages of distance learning in the process of formation of professional competences of future doctors are considered. It was determined that cognitive and reflexive competences are effectively developed in the conditions of remote form of education organization, while value-motivational, activity and communicative competences can be developed only partially, because they involve direct interaction with teachers.

Key words: professional competence, distance learning, medical education, higher education, educational environment, educational technologies.

УДК 378.661

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/51.2.12>

Резніков Ю.П.,

аспірант кафедри медичної та біологічної фізики та інформатики Національного медичного університету імені О.О. Богомольця

Наволокіна А.С.,

канд. екон. наук, доцент, перший проректор Міжнародного європейського університету

Постановка проблеми. Медицина сьогодні значно збільшує та розширює свої можливості завдяки технічному прогресу, мережуванню фахівців, постійному вдосконаленні методів та протоколів лікування, висуваючи нові вимоги до особистості лікаря та його професійної діяльності. Водночас пандемія COVID-19 незворотно змінила напрямки та технології навчання, адже тільки новітні інформаційні технології дали змогу продовжити освітній процес навіть у мовах локдаунів. Поряд з цим, питання про застосування дистанційної форми навчання в медичних навчальних закладах залишається дискусійним, адже, з однієї сторони, перевагами дистанційного навчання є його відносна автономність, охоплення великої кількості студентів, активна залученість студентів

до процесу навчання, однак, водночас засвоїти практичні навички без реального контакту з викладачем практично неможливо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

О. Акімов та Акімова Л. розглянули професійні компетентності як чинник розвитку вищої освіти, яка, на думку науковців, повинна бути компетентнісною [1]. О. Хміль, Л. Каськова, Д. Хміль, С. Новікова, Н. Янко, досліджуючи напрями впровадження сучасних інноваційних технологій в умовах дистанційного навчання, дійшли висновку, вони активізують навчальну діяльність та дають змогу [9]. В. Макаренко, О. Макаренко, К. Макаренко розкрили проблему формування фахових компетенцій майбутніх лікарів та деякі аспекти методики їх формування у процесі природничо-

наукової підготовки [5]. В. Лукашук, Б. Дмитришин, О. Бовкун, С. Єсіпова, О. Дмитришин дослідили використання методів дистанційного навчання для формування фахових компетентностей студентів медико-психологічного факультету впродовж вивчення дисциплін педіатричного циклу з допомогою бібліографічного та інформаційно-аналітичного методів дослідження [4]. Г. Мороховець, О. Макаренко, С. Стеценко акцентували увагу на тому, що ефективне формування професійної компетентності майбутніх лікарів під час навчання має спиратись на мотивацію до отримання знань, використання системи завдань із поступовим ускладненням, застосування форм, методів і засобів, готовність майбутніх лікарів до безперервної освіти [6]. С. Цвіренко, В. Похилько, Н. Артьомова, Л. Зюзіна, Г. Соловійова розглянули принцип компетентнісного підходу у вищій медичній освіті, орієнтований на практичну спрямованість навчання, що вимагає перегляду позиції здобувача освіти в процесі його професійного становлення [10]. І. Гетманюк, С. Крамар, З. Небесна, О. Шутурма описали особливості викладання дисципліни «Гістологія, цитологія та ембріологія» в умовах карантину, спираючись на власний педагогічний досвід [3].

Виділення раніше не вирішених частин проблеми. Дистанційна форма навчання стала сучасним трендом, яким активно переосмислюється науковцями та методологами. Водночас підготовка майбутніх лікарів має свою специфіку, яка має бути врахована у формуванні освітніх стратегій медичної освіти під час дистанційного навчання. Саме цьому аспекту присвячена дана стаття.

Формулювання мети дослідження. Метою даної статті є аналіз можливостей і перспектив формування професійних компетентностей майбутніх лікарів під час дистанційної форми навчання. Для досягнення мети нами було окреслено коло дослідницьких завдань, а саме: концептуалізувати поняття компетентності та дистанційного навчання у предметному полі вищої освіти; виокремити особливості використання дистанційного навчання в площині медичної освіти; розглянути переваги і недоліки дистанційного навчання у процесі формування фахових компетентностей майбутніх лікарів.

Виклад основного матеріалу. В українському законодавстві вища освіта розглядається як «сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти» [7]. Таким чином, формування компетентностей постає головною ціллю та результатом процесу навчання, при цьому сама компетентність

розуміється як «здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей» [7]. С. Сисоєва вказала на те, що компетентність постає певною особистісною та оцінною характеристикою та інтегрованою спроможністю особи, зумовленою як здобутою освітою, так і її особистісними властивостями та досвідом [8]. Зважаючи на це, компетентність не можна звести лише до сукупності знань, які доповнюються навичками, вміннями, переконаннями та принципами, які переплетені в складну динамічну систему, що розвивається в процесі освіти та професійної діяльності.

С. Цвіренко, В. Похилько, Н. Артьомова, Л. Зюзіна, Г. Соловійова вважають за доцільне розподіляти компетентності на загальні та фахові. Загальні компетентності є універсальними, адже можуть реалізовуватись в різних сферах діяльності. До них науковці відносять здатність до аналізу і синтезу, вміння застосовувати знання на практиці, планування і розподіл часу, вміння застосовувати мову для реалізації завдань, здатність до самостійного навчання тощо. Фахові компетентності дають змогу людині реалізовуватись в конкретній сфері діяльності [10]. Формування професійної компетентності відбувається на етапі професійного навчання і залежить від багатьох факторів: рівня освоєння предметних знань і умінь, особливостей професійної мотивації, рівня професійної спрямованості, наявності необхідних особистісних якостей: доброта, гуманність, чуйність, терпіння, співчуття, емоційна адекватність.

У широкому розумінні професійна компетентність майбутнього фахівця є сукупністю здібностей, якостей та особливостей особистості, а також знань і досвіду, необхідних для успішної професійної діяльності у визначеній сфері. О. Акімов та Л. Акімова вказують на те, що професійні компетентності варто розглядати в контексті їх типологізації, що передбачає виокремлення академічних, соціально-особистісних та професійних. Професійні компетентності є знаннями та вміннями формулювати проблеми, вирішувати завдання, планувати та реалізовувати фахову діяльність [1]. Формування професійної компетентності відбувається на етапі професійного навчання і залежить від багатьох факторів: рівня освоєння предметних знань і умінь, особливостей професійної мотивації, рівня професійної спрямованості, наявності необхідних особистісних якостей: доброта, гуманність, чуйність, терпіння, співчуття, емоційна адекватність. А. Вагіс наголошує на тому, що професійна компетентність може бути сформована лише особистісно-спрямованим процесом навчання, що передбачає використання методів міждисциплінарного

навчання, формування здатності особистості до саморозвитку, самоорганізації та самоосвіти [2].

Професійна компетентність виступає інтегральною складовою професійної підготовки молодого фахівця з медицини, яка зумовлює здатність вирішувати типові професійні завдання, а також проблеми, що виникають у реальних ситуаціях його професійної діяльності з використанням знань та професійного досвіду.

Компетентність у широкому розумінні сприймається як високий рівень суспільно-практичного досвіду суб'єкта, рівень його навченості адекватним соціальним та індивідуальним формам активності, що дозволяє людині в рамках своїх здібностей та соціального статусу успішно та ефективно функціонувати в даному суспільстві. Важливими складовими діяльності лікаря є не лише його знання та вміння, особливості професійного мислення, а й особисті якості, вміння спілкуватися з пацієнтом. Тому професійна компетентність лікаря включає не лише спеціальну медичну підготовку, загальнолюдську культуру, а й соціально-психологічні аспекти його особистості.

Комплексний аналіз наукових джерел щодо особливостей формування та основних складових професійного становлення майбутнього лікаря дозволив нам визначити його основні структурні компоненти: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, комунікативний, рефлексивний. Формування окремого компонента пов'язане з формуванням його характеристик та особливостей як складової цілісної системи, при цьому кожен з компонентів нами розглядається як окрема фахова компетентність.

Особливості формування ціннісно-мотиваційного компонента визначаються мотивами, цілями та потребами майбутнього фахівця у професійному навчанні, удосконаленні, самовихованні, саморозвитку, ціннісних установок актуалізації у професійній діяльності. Цей компонент передбачає наявність інтересу до професійної діяльності, що характеризується потребою особистості в знаннях, в оволодінні ефективними способами організації професійної діяльності [11]. Ціннісно-мотиваційний компонент містить мотиви здійснення професійної діяльності та професійну спрямованість.

Когнітивний компонент визначається теоретичними знаннями, вміннями та навичками, а також способами отримання необхідної інформації та ефективністю її використання. Рівень розвитку когнітивного компонента залежить від широти, глибини та системності знань у медичній галузі.

Діяльнісний компонент є активним використанням отриманих знань, сформованих умінь, навичок та професійно важливих якостей у професійній діяльності як необхідних складових пізнання та розвитку професійної культури, самовиховання, самовдосконалення.

Розвиток комунікативного компонента проявляється у вмінні встановлювати міжособистісні зв'язки, вибирати оптимальний стиль спілкування у різноманітних ситуаціях професійної діяльності, володіти способами вербального та невербального спілкування.

Рефлексивний компонент професійної компетентності фахівця з медицини визначається ставленням до себе та оточення, до своєї практичної діяльності та її здійснення. Він містить самосвідомість, самоконтроль, самооцінку, розуміння власної значущості та результатів своєї діяльності, відповідальність за результати своєї діяльності, розуміння себе, а також самореалізацію у професійній діяльності. Рефлексивний компонент визначає розвиток професійної майстерності, здатність знаходити творчі нестандартні рішення професійних завдань, розвиток інтелектуальної лабільності, уміння орієнтуватися у нестандартних ситуаціях [12].

Основою становлення та вдосконалення лікаря як фахівця та експерта у своїй предметній галузі є саме професійні компетенції - комплексні дії, засновані на знаннях, навичках та установках з доступними ресурсами для забезпечення безпечних та якісних результатів для пацієнтів. Розвиток та закріплення професійних компетенцій неможливий без безперервного розвитку, яке триває всю кар'єру медичного працівника. Безперервний професійний розвиток має бути максимально наближеним до практики, а не проводитися лише у навчальних центрах. Цей процес має ґрунтуватися на затребуваності, актуальності та проблемах пацієнтів, щоб сприяти становленню аналізу, вирішенню нестандартних ситуацій, самоосвіти, розвитку професійної відповідальності.

Професійна компетентність лікаря визначається у ракурсі розгляду його діяльності у системі соціальних взаємовідносин. Представниками цього типу професії навколишній світ сприймається як світ, наповнений людьми, а тому важливими складовими діяльності лікаря є не лише його знання та вміння, особливості професійного мислення, а й особисті якості, вміння спілкуватися з пацієнтом, тому професійна компетентність лікаря включає не лише високий рівень спеціальної медичної підготовки, загальнолюдської культури, а й соціально-психологічні аспекти його особистості, його ціннісні орієнтації, комунікативну грамотність. При цьому важливо враховувати, що професійна компетентність – це не статичний досягнутий стан, а процес становлення та постійно самоосвіти.

Основним джерелом прогресу у всіх сферах діяльності сучасного суспільства є інформація і знання, водночас медична освіта сьогодні зазнає великих змін через появу інноваційних комп'ютерних технологій навчання, збільшення обсягу знань, швидкості їх отримання, мобільності та студен-

тів. Таким чином, одним із завдань викладачів вищих медичних установ є формування у майбутнього спеціаліста системи охорони здоров'я професійних компетентностей, що забезпечують його ефективну діяльність у сучасних умовах.

Донедавна в системі медичної освіти таке поняття як дистанційне навчання було незвичним, однак у сучасних реаліях часу дистанційне навчання довело свою значимість та затребуваність, а тому важливо здійснювати науково-методичне переосмислення цього психо-педагогічного явища задля формування оптимальних стратегій, умов та практик його реалізації. Важливо розуміти, що медична освіта швидко змінюється, на що впливають багато факторів, включаючи мінливе середовище охорони здоров'я, роль лікаря, змінені очікування суспільства, змінну медичну науку і різноманітність педагогічних методів [11]. На суспільство та всю систему охорони здоров'я впливають Інтернет, глобалізація, стримування витрат, вимоги персонального догляду, розширення надання медичної допомоги лікарями та зміна кордонів між здоров'ям та охороною здоров'я.

Проблеми підготовки майбутнього лікаря включають стандартизацію компетенцій та результатів навчання, інтеграцію формальних знань та клінічного досвіду, орієнтовану на допомогу пацієнтам, здоров'я населення та розуміння організації медичних сервісів та служб.

В Законі України «Про вищу освіту» дистанційне навчання розглядається як одна із форм здобуття вищої освіти, яка є індивідуалізованим процесом здобуття освіти, що відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [7]. Таким чином, дистанційне навчання постає як нова форма навчання, що надає комплекс освітніх послуг за допомогою передачі даних, інформаційних ресурсів, протоколів взаємодії, апаратно-програмного та організаційно-методичного забезпечення, орієнтованого на задоволення освітніх потреб користувачів. При цьому завдання закладів освіти та педагогів полягає в тому, щоб організувати навчальний процес так, щоб нові форми навчання давали за рівнем якості результат як мінімум такий самий, як і традиційні.

Дистанційному навчанню властиві як загальнопедагогічні дидактичні принципи навчання, і специфічні принципи. Використання нових інформаційних та телекомунікаційних технологій дозволяє здійснити взаємодію учасників дистанційного навчання незалежно від їх місцезнаходження за допомогою електронної пошти, чату, форуму, відеоконференції, вебінару, онлайн-семінару. Методичною особливістю дистанційного навчання є те, що засвоєння знань, умінь та навичок, перед-

бачених навчальними програмами, здійснюється не в традиційні форми навчання (лекція, семінари тощо), а шляхом самостійної роботи студента за допомогою різних технічних засобів та носіїв інформації. У центрі процесу дистанційного навчання не викладання, а навчання, тобто самостійна пізнавальна діяльність студента з оволодіння знаннями, вміннями та навичками. При цьому той, хто навчається, повинен не тільки володіти навичками роботи з комп'ютером, а й способами роботи з навчальною інформацією [12].

Інформаційно-освітнє середовище дистанційного навчання представляє собою системно організовану сукупність засобів передачі даних, інформаційних ресурсів, протоколів взаємодії, апаратно-програмного та організаційно-методичного забезпечення, орієнтовану на задоволення освітніх потреб користувачів. При цьому характерними рисами дистанційного навчання є гнучкість; модульність; економічна ефективність; специфічна роль викладача як наставника; спеціалізований контроль якості освіти.

І. Гетманюк, С. Крамар, З. Небесна, О. Шутурма зауважують, що дистанційне навчання підсилює активну роль студента у власній освіті, зокрема: у постановці освітньої мети, виборі домінуючих напрямків, форм і темпів навчання [3]. Студенти медичних закладів вищої освіти у процесі дистанційного навчання мають набути всебічних спеціалізованих знань, необхідних у майбутній практичній діяльності, відтак необхідно проектувати та створювати інформаційні інструменти, які зможуть полегшити ці труднощі під час підготовки з будь-якої дисципліни. Сучасні комп'ютерні програми дозволяють забезпечити передачу знань та доступ до різноманітної навчальної інформації, а нові технології, такі як інтерактивні електронні навчальні посібники та мультимедійні ресурси сприяють більш активному залученню студентів до процесу навчання. Інтерактивні можливості систем доставки інформації дають змогу налагодити і навіть стимулювати зворотний зв'язок, забезпечити діалог та постійну підтримку, які неможливі в більшості традиційних систем навчання.

Використання комп'ютерних технологій має додаткову перевагу, що вони можуть оцінювати професійні якості та контрольні показники та надавати студентам та лікарям на будь-якому рівні інструменти для доступу до медичних знань, необхідних для надання якісної медичної допомоги, та для того, щоб вони могли навчатися протягом всього життя.

Не варто, однак, ігнорувати можливі труднощі дистанційного навчання, адже в його умовах без інтегрованого навчання за безпосередньої участі викладача важко забезпечити розвиток клінічних умінь. Навчання лікаря практичним навичкам вимагає традиційного очного контакту з викла-

дачами, але вся теоретична підготовка та вправи у прийнятті рішень можуть проходити в дистанційній формі. Зважаючи на це, потрібне ретельне планування навчального процесу для забезпечення належного рівня формування професійних компетентностей майбутніх лікарів. Істотним недоліком дистанційного навчання в рамках медичної освіти є труднощі у встановленні міжособистісних контактів між учасниками процесу навчання, від чого страждають соціальна адаптація, спілкування між собою, міжособистісні взаємодії студентів. В. Лукашук, Б. Дмитришин, О. Бовкун, С. Єсіпова, О. Дмитришин акцентують увагу на тому, що в умовах дистанційного навчання студентам складно набувати комунікативні та практичні професійні навички, тому на перший план виходить теоретична підготовка, дослідницькі та наукові аспекти навчальної діяльності, розвивається вміння ефективно організувати самостійну роботу [4].

Зважаючи на вказані особливості дистанційного навчання та спираючись на розглянуті нами професійні компетентності, можемо констатувати, що в умовах дистанційної форми організації навчання ефективно розвиваються когнітивна та рефлексивна компетентності, в той час як ціннісно-мотиваційна, діяльнісна та комунікативна можуть розвиватись лише частково, адже передбачають безпосередню взаємодію з викладачами.

Висновки і пропозиції. Таким чином, професійна компетентність як сукупність здібностей, якостей та особливостей особистості, а також знань, умінь та досвіду, необхідних для успішної професійної діяльності, виступає важливим системотворчим фактором професійної підготовки та професійної діяльності майбутнього фахівця з медицини. Особливості формування професійної компетентності майбутнього лікаря визначаються всім процесом освіти і є інтеграцією інтелектуальних, моральних, соціальних та інших аспектів знань. При цьому дистанційне навчання в медицині інтенсивно розвивається, серед перспективних напрямів, які визначають перспективи дослідження цієї тематики, можна розглядати його персоналізацію, поєднання теоретичних розділів з інтерактивними дистанційними майстер-класами, роботою слухачів на інтелектуальних симуляторах, впровадження технологій об'ємної візуалізації, формуванні спеціальних дистанційних педагогічних підходів. Застосування цифрових технологій на різних етапах підготовки лікарів має свої особливості, що потребують подальших наукових досліджень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Акімов О.О, Акімова Л.М. Професійні компетентності як чинник вищої освіти. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/3953/1/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF.pdf>.
2. Baric A. Формування фахової компетентності студента як синергетичний процес. URL: <https://uesit.org.ua/index.php/itse/article/download/55/44/>.
3. Гетманюк І. Б., Крамар С. Б., Небесна З. М., Шутурма О. Я. Переваги і недоліки дистанційного навчання в цілому та при вивченні дисципліни «гістологія, цитологія та ембріологія». URL: https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/med_osvita/article/view/11508/11049.
4. Лукашук В. Д., Дмитришин Б. Я., Бовкун О. А., Єсіпова С. І., Дмитришин О. А. Формування фахових компетенцій з педіатрії у студентів медико-психологічного факультету в умовах дистанційного навчання. URL: <http://ir.library.nmu.com/handle/123456789/3502>.
5. Макаренко В. І., Макаренко О. В., Макаренко К. С. Формування фахових компетенцій у студентів вищих медичних навчальних закладів. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/200098538.pdf>.
6. Мороховець Галина, Макаренко Олександр, Стеценко Сергій. Формування професійної компетентності майбутнього лікаря як педагогічна проблема. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/11472/1/Morokhovets.pdf>.
7. Про вищу освіту: Закон України від 1.07.2014 № 1556-VII. Дата оновлення: 16.09.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
8. Сисоева С. Різниця понять. чи постраждає зміст закону? URL: https://naps.gov.ua/ua/press/about_us/726.
9. Хміль О.В., Каськова Л.Ф., Хміль Д.О. Новікова С.Ч., Янко Н.В. Напрями впровадження сучасних інноваційних технологій в умовах дистанційного навчання. URL: http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/18698/1/Hmil_Napryami_vprovadzheniya.pdf.
10. Цвіренко С.М., Похилько В.І., Артёмова Н.С., Зюзіна Л.С., Соловійова Г.О. Компетенції та компетентності у вищій медичній школі на сучасному етапі розвитку освіти. URL: http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/10115/1/Tsvirenko_Kompetentsii_ta_kompetentnosti.pdf.
11. Ahmady S., Kallestrup P., Sadoughi M. M., Katibeh M., Kalantarion M., Amini M., Khajeali N.. Distance learning strategies in medical education during COVID-19: A systematic review URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8719547/>.
12. Tayem Y., Almarabheh A., Abo Hamza E., Deifalla A. Perceptions of Medical Students on Distance Learning During the COVID-19 Pandemic: A Cross-Sectional Study from Bahrain. URL: <https://www.dovepress.com/perceptions-of-medical-students-on-distance-learning-during-the-covid-peer-reviewed-fulltext-article-AMEP>.